

62016CJ0037

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

18 päivänä tammikuuta 2017 (1)

”Ennakkoratkaisupyyntö — Verotus — Yhteinen arvonlisäverojärjestelmä — Verolliset liiketoimet — Vastikkeellisen palvelujen suorituksen käsite — Sopivana hyvityksenä suoritettavien maksujen maksaminen tekijän- ja lähioikeuksia kollektiivisesti hallinnoiville järjestöille — Näiden maksujen jääminen kyseisen käsitteen ulkopuolelle”

Asiassa C-37/16,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöä, jonka Naczelny Sąd Administracyjny (ylin hallintotuomioistuin, Puola) on esittänyt 12.10.2015 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 22.1.2016, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Minister Finansów

vastaan

Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP (SAWP),

Prokuratura Generalna,

Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych Kopipolin ja

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polskan osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Vilaras sekä tuomarit J. Malenovský (esittelevä tuomari) ja M. Safjan,

julkisasiamies: M. Wathelet,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

—

Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP (SAWP), edustajanaan A. Załuska, veroneuvoja,

—

Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych Kopipol, asiamiehenään M. Poniewski,

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polska, edustajanaan T. Michalik, veroneuvoja,

Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,

Kreikan hallitus, asiamiehinään A. Magrippi ja S. Charitaki,

Euroopan komissio, asiamiehinään L. Lozano Palacios ja M. Owsiany-Hornung,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1

Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY (EUVL 2006, L 347, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 13.7.2010 annetulla neuvoston direktiivillä 2010/45/EU (EUVL 2010, L 189, s. 1) (jäljempänä arvonlisäverodirektiivi), tulkintaa.

2

Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Puolan valtiovarainministeri ja Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP z siedzibą w Warszawie (SAWP) (sanoitettujen tai sanoittamattomien musiikkiteosten esittäjien järjestö, kotipaikka Varsova, Puola) ja joka koskee sitä, onko arvonlisäveroa suoritettava maksusta, joka peritään tekijänoikeudella suojattujen tai lähioikeuksien kohteina olevien teosten tallentamiseen ja tällaisista teoksista valmistettavien kappaleiden valmistamiseen tarkoitettavista laitteista sekä näiden teosten tai lähioikeuksien kohteiden tallentamiseen käytettävistä tallennusvälineistä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Arvonlisäverodirektiivi

3

Arvonlisäverodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Arvonlisäveroa on suoritettava seuraavista liiketoimista:

— —

c)

verovelvollisen tässä ominaisuudessaan jäsenvaltion alueella suorittamasta vastikkeellisesta palvelujen suorituksesta."

4

Arvonlisäverodirektiivin 24 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Palvelujen suorituksella tarkoitetaan liiketointa, joka ei ole tavaroiden luovutus."

5

Arvonlisäverodirektiivin 25 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Palvelujen suoritus voi käsittää muun muassa jonkin seuraavista liiketoimista:

a)

aineettoman omaisuuden luovutuksen, riippumatta siitä, perustuuko luovutus saantokirjaan vai ei;

b)

velvoitteen pidätyä tietyistä teosta tai sietää tiettyä tekoa taikka tilaa;

c)

palvelun täytäntöönpanon viranomaisen määräyksestä, sen nimissä tai suoraan lain nojalla."

6

Arvonlisäverodirektiivin 220 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Verovelvollisen on varmistettava, että verovelvollinen itse, hankkija tai verovelvollisen nimissä ja puolesta kolmas taho laatii laskun seuraavissa tapauksissa:

1)

verovelvollisen toiselle verovelvolliselle tai oikeushenkilölle, joka ei ole verovelvollinen, tekemistä tavaroiden luovutuksista ja palvelujen suorituksista."

Direktiivi 2001/29/EY

7

Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL 2001, L 167, s. 10) 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinoilla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen

valmistaminen on:

a)

tekijöillä teostensa osalta;

b)

esittäjillä esitystensä tallenteiden osalta;

c)

äänituottajilla äänitteidensä osalta;

d)

elokuvien ensimmäisten tallenteiden tuottajilla elokuviensa alkuperäiskappaleiden ja niiden kopioiden osalta ja

e)

yleisradio-organisaatioilla lähetystensä tallenteiden osalta riippumatta siitä, onko kyseessä lähetysten langallinen tai langaton siirto, tai siirto kaapelin tai satelliitin välityksellä.”

8

Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista tai rajoituksista 2 artiklassa säädettyyn kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen seuraavissa tapauksissa:

— —

b)

kun kyseessä ovat luonnollisten henkilöiden mille tahansa välineelle valmistamat kappaleet, jotka on tehty yksityiseen käyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen, edellyttäen, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen, jonka osalta otetaan huomioon 6 artiklassa tarkoitettujen teknisten toimenpiteiden soveltaminen kyseiseen teokseen tai aineistoon taikka niiden soveltamatta jättäminen.”

Puolan oikeus

Arvonlisäveroa koskevat säännökset

9

Tavaroista ja palveluista kannettavasta verosta 11.3.2004 annetun lain (ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkojen tapahtumisaikaan (Dz. U. 2011, nro 177, järjestysnumero 1054), 5 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Arvonlisäveroa on kannettava

vastikkeellisesta tavaroiden luovutuksista ja palvelujen suorituksista Puolan alueella.”

10

Kyseisen lain 8 §:n 1 ja 2a momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Edellä 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu palvelujen suoritus käsittää kaikki luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle taikka yksikölle, jolta puuttuu oikeushenkilöllisyys, suoritettut palvelut, jotka eivät ole 7 §:ssä tarkoitettua tavaroiden luovutusta ja joihin sisältyvät

1)

aineettomien hyödykkeiden luovutus, oikeustoimen muodosta riippumatta

— —

2.a) Verovelvollisen, joka omissa nimissään mutta toisen lukuun toimien osallistuu palvelujen suoritukseen, on katsottava itse vastaanottaneen ja suorittaneen kyseiset palvelut.

— —”

Tekijänoikeuteen ja lähioikeuksiin liittyvät säännökset

11

Tekijänoikeudesta ja sen lähioikeuksista 4.2.1994 annetun lain (Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych) (Dz. U. 2006, nro 90, järjestysnumero 631), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkojen tapahtumisaikaan (jäljempänä tekijänoikeudesta ja sen lähioikeuksista 4.2.1994 annettu laki), 20 §:ssä säädetään seuraavaa

”1. Seuraavien laitteiden ja välineiden tuottajat ja maahantuojat:

1)

nauhurit, kuvanauhurit ja muut samankaltaiset laitteet,

2)

kopiokoneet, skannerit ja muut samankaltaiset kopiointilaitteet, joilla voidaan kopioida kokonaan tai osittain julkaistun teoksen kappale,

3)

käyttämättömät välineet, joita käytetään teosten tai lähioikeuksien kohteiden toisintamiseen 1 ja 2 kohdassa lueteltuja laitteita käyttäen yksityistä käyttöä varten,

ovat velvollisia suorittamaan 5 momentin mukaisesti määritetyille yhteishallinnointijärjestöille, jotka toimivat tekijöiden, esittäjien, äänite- ja videotallenteiden tuottajien ja kustantajien lukuun, maksuja, joiden suuruus on enintään 3 prosenttia näiden laitteiden ja välineiden myyntihinnasta.

2. Nauhurien ja muiden samankaltaisten laitteiden ja niihin liittyvien käyttämättömien tallennusvälineiden myynnistä saadusta määrästä kuuluu

1)

50 prosenttia tekijöille,

2)

25 prosenttia esittäjille,

3)

25 prosenttia äänituottajille,

— —

4. Kopiolaitteiden ja niihin liittyvien käyttämättömien kopiointivälineiden myynnin perusteella saadusta määrästä kuuluu

1)

50 prosenttia tekijöille

2)

50 prosenttia kustantajille.

5. Tekijän- ja lähioikeuksien yhteishallinnointijärjestöjä, tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden järjestöjä, äänite- ja videotallenteiden tuottajien sekä kustantajien järjestöjä ja 1 momentissa tarkoitettujen laitteiden ja käyttämättömien tallennus- ja kopiointivälineiden tuottajien ja maahantuojaan järjestöjä kuultuaan kulttuuria ja kansallisperinnön suojelua koskeissa asioissa toimivaltainen ministeri vahvistaa asetuksella kyseisten laitteiden ja välineiden luokat sekä 1 momentissa tarkoitettujen maksujen suuruuden laitteiden ja välineiden kappaleidenvalmistuskapasiteetin ja sen perusteella, missä määrin niitä voidaan käyttää muihin toimintoihin kuin kappaleiden valmistamiseen, maksujen perimis- ja jakamistavan ja niiden perimiseen oikeutetut tekijän- ja lähioikeuksien yhteishallinnointijärjestöt.”

12

Tekijänoikeudesta ja sen lähioikeuksista 4.2.1994 annetun lain 201 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kopiointilaitteiden haltijat, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa teosten kappaleiden valmistamisen alalla kolmansien yksityistä käyttöä varten, ovat velvollisia maksamaan tekijöille ja kustantajille tekijän- ja lähioikeuksien yhteishallinnointijärjestöjen välityksellä maksuja, joiden suuruus on enintään 3 prosenttia niiden tuloista, ellei kappaleita valmisteta oikeudenhaltijoiden kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Kyseiset maksut jaetaan tasan tekijöiden ja kustantajien kesken.”

13

Tekijänoikeudesta ja sen lähioikeuksista 4.2.1994 annetun lain 104 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tässä laissa tarkoitettuja tekijän- ja lähioikeuksien yhteishallinnointijärjestöjä — — ovat tekijöiden, esittäjien ja tuottajien järjestöt sekä yleisradio-organisaatiot, joiden sääntömääräisinä tehtävinä

ovat niille uskottujen tekijän- tai lähioikeuksien kollektiivinen hallinnointi ja suojele sekä niille tässä laissa annettujen valtuuksien käyttäminen.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

14

SAWP pyysi valtiovarainministeriä ottamaan kantaa siihen, onko arvonlisäveroa suoritettava maksuista, joita käyttämättömien tallennus- ja kopiointivälineiden ja tallennus- ja kopiointilaitteiden tuottajat ja maahantuoja maksavat tekijänoikeudesta ja sen lähioikeuksista 4.2.1994 annetun lain 20 §:n perusteella kyseisistä laitteista ja välineistä.

15

Valtiovarainministeri ilmoitti tämän pyynnön perusteella 20.8.2012 antamassaan ratkaisussa, että käyttämättömien tallennus- ja kopiointivälineiden ja tallennus- ja kopiointilaitteiden tuottajien ja maahantuojien SAWP:lle maksamat rahamäärät ovat maksu näiden välineiden ja laitteiden myyntiin liittyvien tekijänoikeuksien tai lähioikeuksien käyttämisestä ja että nämä rahamäärät on sen takia katsottava korvaukseksi tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien haltijoiden suorittamista palveluista ja niistä oli sellaisina suoritettava arvonlisäveroa.

16

SAWP nosti asiassa kanteen Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawissa (Varsovan voivodikunnan hallintotuomioistuim, Puola) ja vaati valtiovarainministerin sille antaman ratkaisun kumoamista.

17

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie katsoi 12.6.2013 antamassaan tuomiossa, että kanne oli perusteltu.

18

Valtiovarainministeri teki tuomiosta kassaatiovalituksen Naczelny Sąd Administracyjnyyn (ylin hallintotuomioistuim, Puola). Todettuaan, että tästä kysymyksessä oli olemassa Puolassa sillä hetkellä kaksi keskenään ristiriidassa olevaa tuomioistuinratkaisukäytäntöä, mainittu tuomioistuim päätti lykätä ratkaisun antamista ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

19

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuim haluaa selvittää ensimmäisellä kysymyksellään, onko arvonlisäverodirektiiviä tulkittava siten, että kappaleen valmistamista koskevien oikeuksien haltijat suorittavat direktiivissä tarkoitetun palvelun käyttämättömien tallennus- ja kopiointivälineiden sekä tallennus- ja kopiointilaitteiden tuottajille ja maahantuojille, joilta tekijän- ja lähioikeuksia kollektiivisesti hallinnoivat järjestöt perivät näiden oikeudenhaltijoiden puolesta mutta omissa nimissään maksuja näiden laitteiden ja välineiden myynnistä.

20

Arvonlisäverodirektiivin 24 artiklan 1 kohdassa määritellään ”palvelujen suoritus” tavaroiden

luovutuksen” vastakohtaksi. Tämän säännöksen sanamuodon mukaan nimittäin liiketoimi, joka ei ole tavaroiden luovutus, on katsottava palvelujen suoritukseksi.

21

Käsiteltävässä asiassa on selvää, että pääasiassa kyseessä oleva liiketoimi ei ole arvonlisäverodirektiivi 24 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tavaroiden luovutus.

22

Arvonlisäverodirektiivin 25 artiklassa luetellaan ohjeellisesti kolme eri liiketoimea, jotka voidaan luokitella palvelujen suoritukseksi ja joihin sisältyy 25 artiklan a alakohdassa oleva liiketoimi, joka on aineettoman omaisuuden luovutus.

23

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin nostaa tämän artiklan sovellettavuuden osalta esiin kysymyksen siitä, voiko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen liiketoimi olla 25 artiklan a alakohdassa tarkoitettu aineettoman omaisuuden luovutus, jolloin se voidaan luokitella palvelujen suoritukseksi.

24

Ennen tätä kysymystä on kuitenkin ratkaistava, onko tällainen liiketoimi suoritettu vastikkeellisesti. Arvonlisäverodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan nimittäin palvelujen suoritus täytyy joka tapauksessa suorittaa vastikkeellisesti, jotta sen voidaan katsoa kuuluvan direktiivin soveltamisalaan.

25

Tässä yhteydessä on palautettava mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että kun palvelujen suoritus on tehty arvonlisäverodirektiivissä tarkoitettulla tavalla vastikkeellisesti vain silloin, kun palvelun suorittajan ja sen vastaanottajan välillä on oikeussuhde, johon liittyvät suoritukset ovat vastavuoroisia, ja palvelun suorittajan saama korvaus on todellinen vastasuoritus vastaanottajalle suoritetusta palvelusta (ks. tuomio 22.6.2016, ?eský rozhlas, C-11/15, EU:C:2016:470, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26

Unionin tuomioistuin on jo todennut, että näin on siinä tapauksessa, että suoritettun palvelun ja saadun vastasuorituksen välillä on välitön yhteys, jolloin maksetut rahamäärät muodostavat tosiasiallisen vastikkeen tällaisessa oikeussuhteessa suoritetusta yksilöitävissä olevasta palvelusta (tuomio 18.7.2007, Société thermale d'Eugénie-les-Bains, C-277/05, EU:C:2007:440, 19 kohta).

27

Käsiteltävässä asiassa ei ensinnäkään näytä olevan oikeussuhdetta, jossa vastavuoroisia suorituksia olisi vaihdettu yhtäältä kappaleen valmistamista koskevien oikeuksien haltijoiden tai mahdollisesti näitä oikeuksia kollektiivisesti hallinnoivien järjestöjen ja toisaalta käyttämättömien tallennus- ja kopiointivälineiden ja tallennus- ja kopiointilaitteiden tuottajien ja maahantuojien välillä.

28

Pääasiassa kyseessä olevien kaltaisten maksujen maksamisvelvollisuus koskee nimittäin näitä tuottajia ja maahantuojia kansallisen lainsäädännön – jossa myös määritellään niiden määrä – nojalla.

29

Toiseksi käyttämättömien tallennus- ja kopiointivälineiden ja tallennus- ja kopiointilaitteiden tuottajille ja maahantuojille lankeavan velvollisuuden maksaa maksuja ei voida katsoa seuraavan sellaisesta palvelun suorituksesta, jonka välitön vastasuoritus se on.

30

Ennakkoratkaisupyyntöä käy nimittäin ilmi, että pääasiassa kyseessä olevien kaltaisten maksujen tarkoituksena on rahoittaa kappaleen valmistamista koskevien oikeuksien haltijoille tuleva sopiva hyvitys. Sopiva hyvitys ei kuitenkaan ole välitön vastasuoritus jostakin suorituksesta, sillä se liittyy näille oikeudenomistajille siitä aiheutuvaan vahinkoon, että heidän suojatuista teoksistaan valmistetaan kappaleita ilman heidän lupaansa (ks. vastaavasti tuomio 21.10.2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, 40 kohta).

31

Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaista liiketoimea ei voida katsoa suoritettun arvonnäverodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla vastikkeellisesti.

32

Tällaisessa tilanteessa – ja kun otetaan huomioon tämän tuomion 24 kohdasta ilmenevät seikat – on niin, että vaikka oletettaisiin, että kappaleen valmistamista koskevien oikeuksien haltijat voisivat suorittaa arvonnäverodirektiivin 25 artiklan a alakohdassa tarkoitetun aineettoman omaisuuden luovutuksen käyttämättömien tallennus- ja kopiointivälineiden ja tallennus- ja kopiointilaitteiden tuottajille ja maahantuojille – mikä on kysymys, jota tässä ei ole tarpeen tutkia –, kyseinen liiketoimi ei missään tapauksessa kuulu arvonnäverodirektiivin soveltamisalaan.

33

Kaikesta edellä olevasta seuraa, että ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että arvonnäverodirektiiviä on tulkittava siten, että kappaleen valmistamista koskevien oikeuksien haltijat eivät suorita direktiivissä tarkoitettua palvelua käyttämättömien tallennus- ja kopiointivälineiden sekä tallennus- ja kopiointilaitteiden tuottajille ja maahantuojille, joilta tekijän- ja lähioikeuksia kollektiivisesti hallinnoivat järjestöt perivät näiden oikeudenhaltijoiden puolesta mutta omissa nimissään maksuja näiden laitteiden ja välineiden myynnistä.

34

Koska toinen kysymys on esitetty ainoastaan siltä varalta, että ensimmäiseen kysymykseen vastattaisiin myöntävästi, toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

35

Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen

asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kahdeksas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annettua neuvoston direktiiviä 2006/112/EY, sellaisena kuin se on muutettuna 13.7.2010 annetulla neuvoston direktiivillä 2010/45/EU, on tulkittava siten, että kappaleen valmistamista koskevien oikeuksien haltijat eivät suorita direktiivissä tarkoitettua palvelua käyttämättömien tallennus- ja kopiointivälineiden sekä tallennus- ja kopiointilaitteiden tuottajille ja maahantuojoille, joilta tekijän- ja lähioikeuksia kollektiivisesti hallinnoivat järjestöt perivät näiden oikeudenhaltijoiden puolesta mutta omissa nimissään maksuja näiden laitteiden ja välineiden myynnistä.

Allekirjoitukset

(1) Oikeudenkäyntikieli: puola.